

зам і ліквідувати останні за активної участі органів регулювання та нагляду.

5. Ефективності діяльності учасників системи – кожен з учасників на ринках переслідує таку поведінку, яка забезпечує йому максимізацію прибутку при мінімізації своїх ризиків.

6. Довіри – учасники системи здатні передбачати поведінку інших учасників, формуючи більш чи менш стійкі очікування стосовно ситуації.

7. Соціальної відповідальності – відповідальне ставлення учасників системи до своїх послуг, працівників, споживачів, власників, активна соціальна позиція, що реалізується через співіснування, взаємодію та постійний діалог з представниками підприємництва і суспільства, державної влади, зацікавленими сторонами для ефективного сприяння вирішенню гострих економічних, соціальних, гуманітарних та екологічних проблем.

1.8. Положення Концепції формування РОС протидії ВК/ФТРЗ

Доведення висунутих гіпотез та формування базових принципів дозволило сформуванню Концепцію розвитку ризик-орієнтованої системи забезпечення протидії ВК/ФТРЗ, враховуючи особливості висунутих гіпотез, що базується на таких положеннях:

Положення 1. Вищий орган нагляду за системою забезпечення протидії ВК/ФТРЗ (Держфінмоніторинг України) повинен мати нормативний характер [308] з метою забезпечення максимальної інституційної та власної незалежності. Так, Держфінмоніторинг є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії ВК/ФТРЗ [308].

Держфінмоніторинг у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України і постановами

Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції України та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства.

Інституціональна та персональна незалежність у здійсненні контролю може бути реалізована з відомими обмеженнями.

Положення 2. Надмірна монолітність і централізація компетенцій із забезпечення протидії ВК/ФТРЗ призведе до порушення ізоморфізму інститутів, тому основними завданнями Держфінмоніторингу є [308]:

забезпечення функціонування та розвитку єдиної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

налагодження співпраці, взаємодії та інформаційного обміну з державними органами, Національним банком, компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Положення про Держфінмоніторинг виходить з наступних міркувань [308]:

централізація повноважень із забезпечення протидії ВК/ФТРЗ можлива тільки за зміни моделі регулювання на ризик-орієнтовану, що у теперішній час є перспективною метою, однак її досягнення потребує значних перетворень в системі виконавчої влади, зокрема, в економічному – регулювання і правоохоронній діяльності;

концентрація повноважень, пов'язаних із забезпеченням протидії ВК/ФТРЗ, в частині перерозподілу функцій слідства означатиме перехід від адміністративної до поліцейської або прокурорсько-судової моделі організації системи фінансового моніторингу;

надмірна концентрація повноважень Держфінмоніторингу викличе інституційний дисбаланс, посилить ефект «ухилення» від дій та відповідальності за них з боку фінансових регуляторів;

організаційна трансформація системи забезпечення протидії ВК/ФТРЗ має відбуватися на ризик-орієнтовану в комплексі з орга-

нізаційною трансформацією всієї системи забезпечення протидії ВК/ФТРЗ.

Положення 3. Будь-який контроль, зокрема, за ВК/ФТРЗ має бути попередньо забезпечений визначенням норм і ознак позанормативності, а також доступом до інформації.

Необхідно принципово визначитися з напрямом реформування системи забезпечення протидії ВК/ФТРЗ – подальше секторальне або предметне розмежування або розмежування за ознакою функції державної фінансової політики.

Відповідно до цього можна здійснити розмежування предметно-об'єктної області реалізації контрольних функцій кожною системою забезпечення протидії ВК/ФТРЗ.

Положення 4. Інституційна спроможність і результативність системи забезпечення протидії ВК/ФТРЗ об'єктивно потребує удосконалення кадрового, фінансового, інформаційного та методичного забезпечення.

Положення 5. Ризик-орієнтована система забезпечення протидії ВК/ФТРЗ повинна відповідати вимогам єдиного економічного простору. Положення сформовано у зв'язку з обраним Україною євроінтеграційним вектором розвитку, що передбачає імплементацію її законодавства до норм ЄС, зокрема і стосовно забезпечення протидії ВК/ФТРЗ.

Положення 6. Необхідною умовою успішного функціонування системи забезпечення протидії ВК/ФТРЗ є посилення у вітчизняній практиці інституційного та саморегулювання, обмеження рівня державного регулювання.

Цьому сприяє реалізація Стратегії розвитку системи запобігання та протидії ВК/ФТРЗ на період до 2020 року [324].

Положення 7. Система забезпечення протидії ВК/ФТРЗ зазнає дії системних ризиків, завдяки глобалізованості фінансових відносин, що потребує вдосконалення державного регулювання цієї системи шляхом зміни моделі регулювання.

Комплекс наведених восьми гіпотез та семи запропонованих положень концепції (рис. 1.5), на основі встановлених взаємозв'язків між

ними, сприятиме розвитку системи забезпечення протидії ВК/ФТРЗ України в умовах зміни її інституційної структури.

Рис. 1.5. Структурно-логічна схема зв'язку гіпотез та положень, що є основою Концепції розвитку ризик-орієнтованої системи забезпечення протидії ВК/ФТРЗ

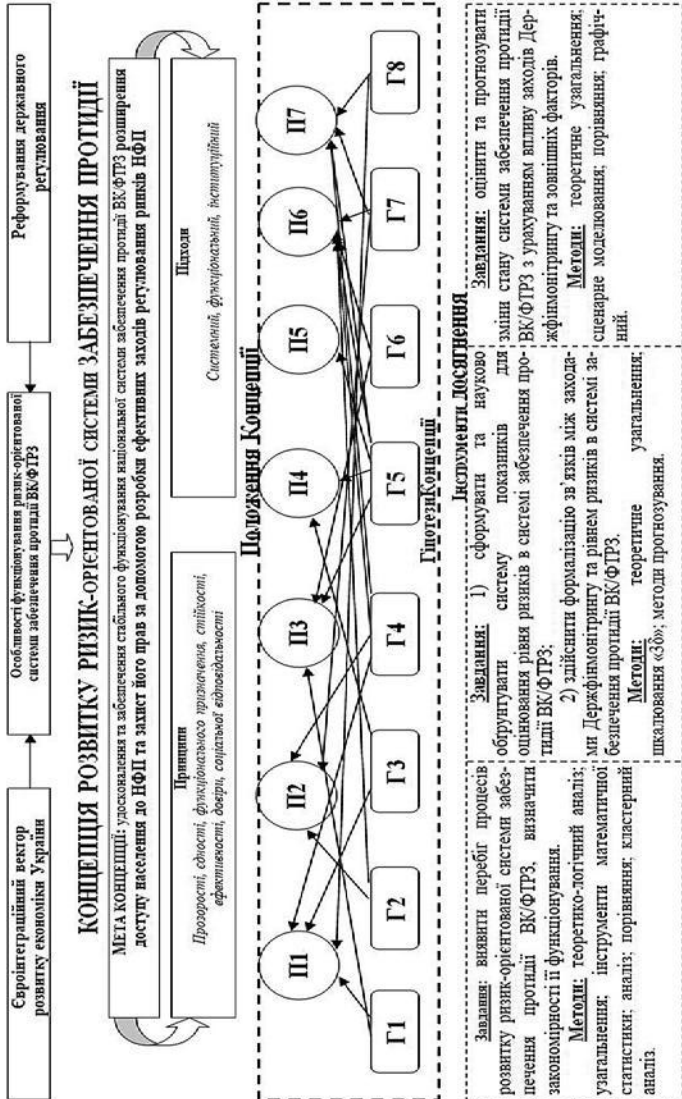

Рис. 1.6. Концептуальні засади сучасного розвитку ризик-орієнтованої системи забезпечення протидії ВК/ФТРЗ України

Концептуальні засади сучасного розвитку ризик-орієнтованої системи забезпечення протидії ВК/ФТРЗ з урахуванням зазначених принципів відображено на рис. 1.6.

Пріоритетними напрямками функціонування та розвитку ризик-орієнтованої системи забезпечення протидії ВК/ФТРЗ України, окрім зниження відповідних ризиків, будуть такі [85; 324]: забезпечення утвердження Україною статусу надійного партнера міжнародної спільноти у сфері запобігання та протидії ВК/ФТРЗ; запобігання виникненню умов для ВК/ФТРЗ;

удосконалення законодавства у сфері запобігання та протидії ВК/ФТРЗ; удосконалення діяльності уповноважених органів державної влади у сфері запобігання та протидії ВК/ФТРЗ; удосконалення механізму регулювання та нагляду за суб'єктами первинного фінансового моніторингу; підвищення кваліфікації спеціалістів; організація ефективного міжнародного співробітництва; забезпечення інформування громадськості про вжиті заходи для запобігання та протидії ВК/ФТРЗ; зниження асиметричності інформації для учасників системи забезпечення протидії ВК/ФТРЗ України.

Кінцевим результатом розвитку ризик-орієнтованої системи протидії ВК/ФТРЗ на середньострокову перспективу буде її якісна трансформація. Реалізація Концепції сприятиме розвитку України як демократичної, правової держави, а також забезпеченню захисту її національних інтересів, удосконаленню соціально-економічних відносин та формуванню засад громадянського суспільства.

Вона дасть змогу забезпечити: системну реалізацію державної політики у сфері протидії ВК/ФТРЗ; відповідність національної системи протидії ВК/ФТРЗ міжнародним правовим стандартам; дієву співпрацю та постійний інформаційний обмін з органами виконавчої влади, іншими державними органами – СДФМ, а також компетентними органами іноземних держав і міжнародними організаціями в зазначеній сфері; дотримання та неухильне виконання комплексу вимог, визначених законодавством щодо діяльності спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу; своєчасне подання до уповноважених правоохоронних органів, а також розвід-

увальних органів України відповідних узагальнених матеріалів, які засвідчують підозри щодо ВК/ФТРЗ; підвищення якості роботи з перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів органів державної влади з питань фінансового моніторингу та працівників суб'єктів первинного фінансового моніторингу; стимулювання притоку інвестицій у національну економіку з боку економічно-розвинутих країн; здатність фінансової системи України протистояти загрозам відмивання злочинних доходів та можливим випадкам використання її для фінансування тероризму; сприяння наповненню дохідної частини державного бюджету.

1.9. Фінансові розслідування у забезпеченні реалізації РОП у системі фінансового моніторингу

Запровадження РОП посилило вимоги до збору, аналізу та оцінки результатів діяльності в системі фінансового моніторингу. Це викликало значну увагу до фінансових розслідувань, також з'явився новий напрям – це паралельні фінансові розслідування.

Авторами проведено дослідження щодо нормативного та організаційного забезпечення цього процесу [105].

Розслідування Держфінмоніторингу України Егмонтська Група 2018 року визнали найкращим у світі [337]. Справа стосувалась багатоступеневого та безпрецедентного за своєю складністю розслідування корупції та відмивання коштів колишніми високопосадовцями України. Це свідчить про те, що в Україні формується потужна практика фінансових розслідувань, яка забезпечується компетентними фахівцями у цій сфері.

Дослідження нормативних та організаційних аспектів здійснення фінансових розслідувань у системі фінансового моніторингу є актуальним завданням для науковців та має науково-практичне значення. 2017 року Національна академія внутрішніх справ підготувала узагальнені рекомендації щодо фінансових розслідувань у сфері протидії легалізації злочинних доходів в Україні [371], які містять система-